

УДК 0.02.2:659.4(075.8)

Р.О. РЕДЧУК

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

У статті теоретично обґрунтовано та розроблено модель формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій. Результатом є готовність майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, вирішення етичних проблем в організації.

Ключові слова: формування готовності, майбутні фахівці з документознавства, професійна взаємодія, соціальні комунікації.

Процес формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій у сучасних умовах має цілеспрямований і комплексний характер, складається з практичної, освітньої та дослідницької діяльності, орієнтованої на формування особистісних якостей, професійних здібностей, умінь і навичок майбутнього фахівця з документознавства, який володіє широким кругозором, сприйнятливостю до постійного професійного самовдосконалення, адекватного розвитку суспільства й науки, до етичних і кваліфікаційних вимог професії, що відповідає соціальному замовленню в умовах інформаційного суспільства.

Аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури свідчить, що під педагогічною моделлю процесу формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій слід розуміти умовне зображення процесу навчання майбутніх фахівців з документознавства і становлення їх професійно значущих особистісних якостей; репрезентацію у змісті навчально-виховного процесу майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з професійною взаємодією у сфері соціальних комунікацій; модельне подання педагогічних умов, які забезпечують цей процес.

Науковці (О.Ю. Малюк, Н.Б. Зинов'єва, О.О. Карпенко, Ю.І. Палеха) розглядали різні питання, пов'язані з документознавством [1–4].

Роботу виконано відповідно до плану НДР Луцького інституту розвитку людини Університету “Україна”.

Мета статті – характеристика моделі формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Загальний аналіз освітньої системи свідчить, що при розробці моделі формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій необхідно враховувати: соціальне замовлення суспільства вищим навчальним закладам на підготовку майбутніх фахівців з документознавства, здатних компетентно здійснювати професійну взаємодію у сфері соціальних комунікацій; специфіку навчально-

виховного процесу вищого навчального закладу й визначальні тенденції сучасного розвитку вищої професійної освіти: фундаменталізацію, демократизацію, гуманізацію, інтеграцію; специфіку професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Структурними елементами моделі є такі характеристики: мета, завдання, принципи, етапи, форми організації, методи й засоби, що забезпечують формування компонентів готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій; система критеріїв і показників як інтеграційний оцінний комплекс; результат як сформований рівень готовності до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Цільовий блок моделі включає мету й завдання. Першим структурним елементом моделі є мета, яка визначається як формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, що зумовлює успішне вирішення завдань професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства у вищих навчальних закладах.

Завдання: 1) сформувати позитивне ставлення майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій; 2) створити умови, що забезпечують готовність майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій; 3) виробити адекватну самооцінку майбутніх фахівців з документознавства до сформованості готовності до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Основна мета реалізується за допомогою методологічних підходів до формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, зокрема: системи філософських знань (вищий рівень методології), антропоцентричного, системного й синергетичного підходів (загальнонауковий рівень методології), аксіологічного, акмеологічного, діяльнісного та компетентнісного підходів (конкретнонауковий рівень методології), культурологічного підходу (методично-процедурний рівень методології).

До основних принципів, на яких ґрунтується стратегія формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, належать такі: соціальної зумовленості цілей і змісту вищої освіти (відповідності результатів підготовки фахівців вимогам, що висуваються конкретною сферою їх професійної діяльності, та забезпечення їх конкурентоспроможності); професійної спрямованості навчання; креативності; активності й самостійності студентів; суб'єктності взаємодії студентів і викладачів; колективності й індивідуальності форм педагогічної взаємодії.

Змістовний блок формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій включає професійно орієнтовані знання, уміння й навички, досвід творчої діяльності, емоційного ставлення. Змістовний блок визначений навчальним планом, навчальними програмами й посібниками з дисциплін. Зміст навчання комплектується з урахуванням соціальних, педагогічних вимог, а також вимог індивідуально-особистісного розвитку майбутніх фахівців з документознавства.

Технологічний блок. Формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій потребує використання найефективніших форм, методів і засобів педагогічної діяльності.

До форм організації діяльності майбутніх фахівців з документознавства, спрямованих на оволодіння знаннями, уміннями й навичками, практичним досвідом, належать: лекції (інформаційні лекції-занурення, проблемні лекції), практичні заняття (з елементами бесід репродуктивного характеру та комунікативним тренінгом для вирішення репродуктивних професійно-методичних завдань; з елементами евристичної бесіди й комунікативним тренінгом для вирішення проблемних і творчих професійно-методичних завдань; професійні майстерні), самостійна й науково-дослідна робота; навчальна й виробнича практики.

Серед методів ми обрали: 1) пояснювально-ілюстративний – для передачі основного обсягу інформації; 2) методи спільної діяльності (навчальні дискусії й обговорення, моделювання ситуацій), які дають студентам змогу самостійно, але під контролем викладача вирішувати комунікативні завдання й здобувати комплекс необхідних умінь і навичок; 3) методи проблемного навчання (ділові ігри й комунікативні тренінги), що моделюють конкретні ситуації спілкування і дають можливість сформулювати спектр різних комунікативних навичок, необхідних як для ділового, так і для міжособистісного спілкування; 4) репродуктивний метод (тестування, виконання контрольних завдань) – для контролю за процесом оволодіння майбутніми фахівцями з документознавства знаннями, уміннями й навичками.

При організації діяльності майбутніх фахівців з документознавства використано такі *засоби*: друковані навчальні посібники й тестові завдання, аудіовізуальні, електронні освітні ресурси.

Виокремлення етапів і їх змістовна характеристика, незважаючи на їх умовне розмежування, допомагають розглянути окремі грані, змістовні лінії складного цілісного процесу. У нашому дослідженні вважаємо за доцільне виокремити три етапи, що відрізняються за цілями, змістом, методами, спрямованістю педагогічної взаємодії між викладачами і студентами: діагностичний (початковий), конструктивно-змістовний (основний) та інтеграційний (завершальний).

На першому, діагностичному, етапі здійснюється формування мотивації майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, усвідомлення цінностей професійної етики як ключа до успіху, формується інтерес до етикету як сукупності правил поведінки людини. Відбувається моніторинг знань про особливості професійної етики, сутність і значення етики у професійній діяльності. Студенти здобувають уміння спілкуватись із дотриманням етичних вимог до культури усного й писемного ділового мовлення, виконувати основні види й форми навчальної, самоосвітньої діяльності, затребуваність у яких в умовах вищого навчального закладу є достатньо високою. Це рівень діагностики і становлення позитив-

них орієнтирів в етиці ділового спілкування. Результатом діагностичного етапу є: спрямованість на вибрану професію фахівця з документознавства; усвідомлена мотивація до професійної взаємодії й самореалізації в соціально-економічних умовах майбутньої професійної діяльності; позитивне ставлення до значущих аспектів майбутньої діяльності у сфері соціальних комунікацій.

Основою другого, конструктивно-змістовного, етапу є розв'язання стандартних етикетних ситуацій у професійній етиці. Цей етап спрямований на оволодіння системою функціональних знань, усвідомлених умінь, навичок і дій, у тому числі прийомами професійної взаємодії і спілкування у процесі вирішення навчально-професійних завдань. У зв'язку з першими "професійними пробами" укорінюється прагнення до вивчення теорії та практики професійної етики. Поглиблення процесу індивідуалізації в навчанні приводить до усвідомлення власних особистісних, інтелектуальних, творчих можливостей, відмінності себе від інших, еталона етики ділового спілкування. На цьому етапі здійснюється становлення компонентів готовності до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій у процесі навчально-виховної діяльності, удосконалення навичок етичного ділового спілкування, актуалізується творчий потенціал студентів, спонукаючи їх до вирішення етичних проблем в організації, забезпечуючи активну залученість у процесі проведення практик до етичних відносин з діловими клієнтами й партнерами. Відбувається самовизначення у виборі траєкторії професійної взаємодії у процесі професійного навчання, підвищується власна продуктивність щодо оволодіння етико-правовими питаннями охорони інтелектуальної власності й авторського права в мережі Інтернет. Це рівень активної діяльності щодо професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Для третього, інтеграційного (завершального), етапу властиве об'єднання в системне ціле всіх компонентів готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій. Оформляється образ Я-концепції, "Я в професії фахівця з документознавства", активізується процес "включення" об'єктивного професійного знання в особистісний план, потреба в самоорганізації творчої дослідницької діяльності щодо вирішення етичних проблем в організації. Відбувається подальша структуризація особистісних і професійних якостей, загострюється прагнення до самореалізації, самоактуалізації у професійній взаємодії у сфері соціальних комунікацій. На цьому етапі студент удосконалює знання про етичні рекомендації з ділового спілкування, про національні етичні традиції взагалі, та зокрема етичні традиції в Україні. Це рівень сформованості цілісного ставлення до результатів професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, визначення особистісних і професійних стратегічних ліній самовдосконалення.

Результативно-оцінний блок моделі містить критерії оцінювання ефективності формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій і безпосередньо сам результат, виконує діагностичну й оцінну функції. Діагностична функція полягає в діагностиці рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з до-

кументознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій, яка здійснюється на діагностичному (початковому), конструктивно-змістовному (основному) й інтеграційному (завершальному) етапах. Оцінна функція полягає у порівнянні отриманих результатів з передбачуваними, співвідношенні цих результатів з визначеними критеріями сформованості готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Висновки. Виокремлення цільового, змістовного, технологічного, результативно-оцінного блоків моделі дасть змогу забезпечити можливість чіткішого уявлення цілеспрямованого процесу навчання майбутніх фахівців з документознавства, а також структурного взаємозв'язку його основних компонентів, а саме: обґрунтованих цілей навчання; змісту навчальних програм; комплексу методів, форм, засобів навчання та результатів навчання, які визначають діяльність викладачів і студентів.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в експериментальній перевірці моделі формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій.

Список використаної літератури

1. Документознавство: курс лекцій з дисципліни “Документознавство” для студ. I – II курсу вищ. навч. закл. спец. 6.020100 “Документознавство та інформаційна діяльність” [у 2 ч.]. – Ч. 1 / уклад.: О.Ю. Малюк, Н.М. Лесовець, Г.Ю. Есаулова ; Держ. закл. “Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 166 с.
2. Зиновьева Н.Б. Документоведение : [учеб.-метод. пособие] / Н.Б. Зиновьева. – М. : Профиздат, 2001. – 48 с.
3. Карпенко О.О. Концепція професійного спрямування : [навч. посіб. для студ. спец. “Документозн. та інформ. діяльність”] / О.О. Карпенко. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т “Харк. авіац. ін-т”, 2008. – 48 с.
4. Палеха Ю.І. Загальне документознавство : [навч. посіб.] / Ю.І. Палеха, Н.О. Леміш. – К. : Ліра-К, 2008. – 115 с.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2014.

Редчук Р.А. Модель формирования готовности будущих специалистов по документоведению к профессиональному взаимодействию в сфере социальных коммуникаций

В статье теоретически обоснована и разработана модель формирования готовности будущих специалистов по документоведению к профессиональному взаимодействию в сфере социальных коммуникаций. Результатом является готовность будущих специалистов по документоведению к профессиональному взаимодействию в сфере социальных коммуникаций, решению этических проблем в организации.

Ключевые слова: формирование готовности, будущие специалисты по документоведению, профессиональное взаимодействие, социальные коммуникации.

Redchuk R. The model of formation of readiness of future specialists in documentation science to the professional interaction in the social communications sphere

The article is devoted to the theoretical reasoning and development of the model of formation of readiness of future specialists in documentation science to the professional interaction in the social communications sphere. General analysis of educational system shows that in developing the model of formation of readiness of future specialists in documentation

science to professional interaction in the social communications sphere we should take into account: social demands of society to the higher educational establishments on future specialists in documentation science training, competently capable to perform professional interaction in the social communications sphere; specificity of teaching and educational process of higher educational establishment and determination tendencies of modern development of higher professional education: fundamentalization, democratization, humanization, integration; specificity of the professional interaction in the social communications sphere.

The structural elements of the model are the following characteristics: the aim, objectives, principles, stages, forms of organization, methods and means, providing formation of the components of readiness of future specialists in documentation science to professional interaction in the social communications sphere, system of criteria and indexes as integration evaluative complex, result as formed level of readiness to the professional interaction in the social communications sphere.

The main aim is implemented through the methodological approaches to the formation of readiness of future specialists in documentation science to the professional interaction in the social communications sphere which include: the system of philosophical knowledge (higher level of methodology), anthropocentric, systemic and synergetic approaches (generally scientific level of methodology), axiological, acmeological, activity and competitive approaches (specifically scientific level of methodology), culturological approach (actually methodological and procedural level of methodology).

To the main principles, on which based the strategy of formation of readiness of future specialists in documentation science to professional interaction in the social communications sphere, belong: the principle of social conditioning of objectives and content of higher education (accordance of specialists training results with the requirements, presented by particular sphere of their professional activity, and ensuring their competitiveness); the principle of professional orientation of studies; the principle of creativeness; the principle of activeness and independence of students; the principle of subjectness of students and teachers interaction; the principle of collective and individual forms of pedagogical interaction.

The result is readiness of future specialists in documentation science to the professional interaction in the sphere of social communications, to the decision of tasks, related to the solving of ethic problems in organization.

Key words: *forming of readiness, future specialists in documentation science, professional interaction, social communications sphere.*